

UTICAJ SITUACIJE U VAZDUHU NA PLANIRANJE I IZVOĐENJE DEJSTAVA KoV I RM

*Borba u vazduhu*¹ je relativno nova dimenzija ratnih dejstava koja je od svog postanka do danas dobijala sve veći značaj i sve šire razmere. U drugom svetskom ratu, po nekim elementima, borba u vazduhu izrasla je u samostalnu dimenziju najširih razmera, koju su mnogi teoretičari nazvali *vazdušni rat*. Međutim, ova dimenzija nije se razvijala sama za sebe i izvan druge dve dimenzije rata — *borbe na kopnu i na moru*. Naprotiv, ona je postala stalan činilac borbenih dejstava na kopnu i moru i istovremeno bitno uticala na strukturu i fizionomiju borbenih dejstava jedinica KoV i RM. Naime, kad nije bilo dejstava iz vazduha, borbena dejstva na kopnu i moru imala su samo jednu, tzv. »horizontalnu« dimenziju, koja se sastojala u borbi snaga sličnih osobina i namene. Pojavom i razvojem borbenih sredstava za dejstvo iz vazduha, dejstva KoV i RM morala su se *prilagodavati* novim uslovima koje je nametala ta opasnost. Razvijao se, dakle, i novi, »vertikalan« sistem (PVO) za borbu sa tim sredstvima, odnosno za odbranu i zaštitu od njih.

Raznovrsnost sredstava za dejstvo iz vazduha i povećanje njihove ubojne moći u toku drugog svetskog rata,² ukazali su na sav značaj ove dimenzije ratnih dejstava uopšte, a posebno na njen sve

¹ Pojam — *borba u vazduhu*, u užem smislu, podrazumeva borbu dva ili više aviona. Međutim, kao i *borbi na kopnu ili borbi na moru*, često joj se daju i šira značenja — borba za prevlast u vazduhu ili borba za vazdušni prostor. Pod tim pojmovima podrazumevaju se dejstva iz vazduha i dejstva borbenih sredstava PVO. U tom smislu će se ovaj pojam koristiti u opisu.

² Šest najvećih učesnica rata (SAD, V. Britanija, SSSR, Nemačka, Italija i Japan) proizvele su u toku rata 550.000 aviona raznovrsne namene, od kojih su saveznički avioni bacili samo na nemačku teritoriju preko 2 miliona tona bombi. Leteće bombe i rakete »V-1« i »V-2« bile su sasvim nova borbena sredstva.

veći uticaj na dejstva jedinica KoV i RM.³ Primeri iz ratova u Koreji, na Bliskom istoku, u Vijetnamu i dr., još više ističu ulogu vazdušnih snaga u savremenom ratu.⁴

Zbog svega toga *situacija u vazduhu* postala je prilikom planiranja i izvođenja dejstava jedinica KoV i RM jednako važan činilac *opšte situacije*,⁵ kao i *situacija na kopnu ili na moru*.

Naime, kao odlučujući preduslov da bi operativno-strategijske jedinice-sastavi KoV i RM mogle preći u ofanzivna dejstva, u doktrinama svih većih armija, jeste *sticanje prevlasti u vazduhu*,⁶ bar u zahvatu zona planiranih dejstava ovih jedinica. Međutim, pored toga što u planiranju svojih ofanzivnih dejstava ove armije polaze od procena da će tu prevlast, u odgovarajućem stepenu, ostvariti (kroz neutralisanje neprijateljevih sredstava i snaga za dejstvo iz vazduha i za PVO), one, ipak, prilagođavaju dejstva svojih KoV i RM mogućim napadima iz vazduha i organizuju vrlo jak sistem PVO. Jer, svaki propust na ovom planu, odnosno dejstva iz vazduha, makar i manjih razmera, mogu izazvati vrlo teške posledice.

Prilagođavanje situaciji u vazduhu (izborom vremena, mesta i načina borbenih dejstava koji će omogućiti ostvarivanje željenih zadataka, ali i ujedno maksimalno smanjiti moguće posledice od dejstava iz vazduha), još je veće i rigoroznije ukoliko se planiraju i izvođe defanzivna dejstva i očekuje da će neprijatelj imati prevlast u vazduhu.

³ Pri odbijanju nemačkog protivnapada kod Mortena 1944. god. saveznici su angažovali 500 LBA, koji su izbacili iz upotrebe sve tenkove nemačke divizije »Viking«, a ona je činila kičmu napada. Slično je bilo i za vreme nemačke protivofanzive u Ardenima, gde je avijacija saveznika razbila nemačke oklopne klinove i rušila komunikacije. U sudaru američke flote sa mnogo jačim snagama RM Japana, u zoni otočja Midvej na Pacifiku, pobedu Amerikancima donela je avijacija.

⁴ Prema podacima Amerikanaca, njihova je avijacija u početnom periodu ofanzivnih dejstava KoV Severne Koreje nanosila 70% od svih gubitaka tenkova, vozila i artiljerijskih oruđa i 47% od svih gubitaka u ljudstvu. Tome je uzrok bio nedostatak odgovarajuće organizacije PVO, koju su Severnokorejci znatno poboljšali u daljem toku rata. Čim su, pored boljeg naoružanja sredstvima PVO, primenjeni rastresitiji poreci, elastičniji način borbe manjih jedinica i korišćena noć za pokrete, te primenjene druge mere maskiranja — gubici su znatno smanjeni.

⁵ *Borbena situacija* (opšta, odnosno u vazduhu, na kopnu, ili na moru) označava celokupnost uslova u određenom vremenu i prostoru za vođenje borbenih dejstava. Čini je skup elemenata (činilaca) koji u većoj ili manjoj meri utiču na tok i ishod tih dejstava. Elementi situacije su neprijatelj, sopstvene snage, prostor i vreme.

⁶ Prevlast u vazduhu podrazumeva prevlast u kojoj se sopstvenoj KoV, RM i RV obezbeđuje relativna sloboda za izvršavanje zadataka i smanjuje opasnost od protivnikovog dejstva iz vazduha.

Dakle, situacija u vazduhu je nerazdvojan i značajan elemenat za realno planiranje i izvođenje svih dejstava jedinica KoV i RM u savremenom ratu, naročito kada se očekuje da će protivnik imati prevlast u vazduhu.

Polazeći od ovih nekoliko opštepoznatih činjenica, u uslovima mirnodopske obuke, sve češće se u razradi teorije i prakse našeg ONOR nameće potreba za iznalaženjem kompleksnije razrađenog odgovora na pitanje: koliko će, kao i u čemu, situacija u vazduhu uticati na planiranje i izvođenje borbenih dejstava *naših* jedinica KoV i RM? Posebno, ako agresiju na našu zemlju izvrši neprijatelj koji je tehnički znatno nadmoćniji i koji može biti u stanju da brzo ostvari i dugo održi visok stepen prevlasti u vazduhu.

Izložili smo samo nekoliko pogleda na ovaj problem s namerom da oni budu doprinos njegovom svestranijem razmatranju i rešavanju. Pri tom ćemo se poslužiti i iskustvima iz stranih armija, naravno primenjujući ih na naše uslove, pošto nam naš NOR na ovom području ne pruža dovoljno iskustava, naročito na planu upotrebe savremenih operativno-strategijskih sastava KoV i RM.⁷

Neke, verovatne, karakteristike situacije u vazduhu u ONOR-u. Situaciju u vazduhu, pored ostalog, karakteriše opšti odnos snaga do koga se dolazi realnom procenom njihove upotrebe i efekata kojima će ta upotreba rezultirati. Borba u vazduhu obuhvata: *ofanzivna dejstva*, tj. dejstva avijacije i raketa po neprijateljevim aerodromima, heliodromima i letelicama na njima, zatim po avio i drugoj industriji, kao i dejstva teritorijalnih i partizanskih jedinica u pozadini neprijatelja po njegovim aerodromima, heliodromima, opremi itd.; i *defanzivna dejstva*, tj. dejstva LA, PAR i PAA u borbi sa ciljevima u vazduhu, odnosno čitavu organizaciju *sistema PVO*.⁸

Odnose i mogućnosti svih ovih sredstava veoma je važno pravilno sagledati i proceniti. Jer, neretko se oni sagledavaju i cene »jednodimenzionalno«. Naime, često se pri proceni situacije u vazduhu u zonama dejstva jedinica KoV i RM uzima u obzir samo odnos neprijateljevih i vlastitih sredstava za dejstvo iz vazduha (na primer aviona i helikoptera). Mada je i ovakav odnos važno sagledati, to nije jedini niti potpuni pokazatelj. Za sagledavanje pravog odnosa snaga i za izvlačenje odgovarajućih zaključaka o uticaju situacije u vazduhu na dejstva jedinica KoV i RM, treba »sučeliti« i proceniti odnos

⁷ Iako je okupator koristio znatne snage avijacije za dejstvo protiv naših jedinica u NOR (naročito u IV i V neprijateljskoj ofanzivi), činjenica je da su ta dejstva ipak bila relativno slaba (posebno u završnim operacijama za oslobodjenje zemlje) u odnosu na očekujuća u ONOR-u.

⁸ Sistem PVO, osim protivvazdušne borbe (PVB) u kojoj se angažuju borbena sredstva PVO, čini sistem VOJ i mere PVZ.

i efekte dejstva neprijateljevih sredstava za dejstvo iz vazduha, s jedne, i sopstvenih mogućnosti sistema PVO, sa druge strane. I to posebno mogućnosti sistema VOJ (mogućnosti VOJIN, trupnog VOJ, službe IOU itd.) i mogućnosti za PVB (mogućnosti jedinica PAA, PAR i LA, pa čak i pešadijskog naoružanja u zoni jedinice KoV ili RM). Ovaj odnos i ove mogućnosti u znatnoj meri utiču na situaciju u vazduhu, a time i na prilagođavanje planiranja i izvođenja borbenih dejstava jedinica KoV i RM toj situaciji. Svakako da ofanzivna dejstva vlastite avijacije mogu znatno, pa čak i presudno, uticati na opšti uspeh PVO i borbena dejstva jedinica KoV ili RM,⁹ ali, u uslovima odbrane od agresije tehnički nadmoćnijeg neprijatelja — sa tom mogućnošću treba izuzetno računati.

Polazeći, dakle, od objektivne procene ovih odnosa u uslovima kada je agresor u stanju da obezbedi prevlast u vazduhu, može se zaključiti da će situacija u vazduhu u ONOR-u imati velik uticaj na planiranje i izvođenje dejstava naših jedinica KoV i RM. Verovatne karakteristike te situacije, naravno dosta uprošćene, biće sledeće:

Prvo: neprijatelj će agresiju otpočeti snažnim dejstvima iz vazduha, nastojeći da već u početnom periodu ostvari što veću prevlast u vazduhu. U tom cilju njegovi udari iz vazduha biće prvenstveno usmereni na neutralisanje snage PVO i na tučenje aerodroma i jedinica RV. Međutim, agresor će, istovremeno, angažovati jake vazdušnodesantne snage, kontrolisati i tući sve važnije objekte i komunikacije, kao i otkrivene jedinice KoV i RM — kako bi otežao manevar naših snaga i olakšao početna dejstva svoje KoV i RM, posebno vazdušnih desanata. Takva dejstva će zahtevati veliko naprezanje agresorovih snaga RV, ali će postavljeni ciljevi to sasvim opravdati.

Drugo: ukoliko već u početku agresije obezbedi opštu prevlast u vazduhu, agresor će potom preneti težište svojih dejstava na neposrednu i posrednu podršku svojih jedinica KoV i RM, angažujući znatne snage avijacije i helikoptera za prenos i podršku brojnih taktičkih, a verovatno i operativnih VD. Radi što uspešnijeg angažovanja svoje avijacije u izvršavanju navedenih zadataka, napadač će osvariti intenzivno izviđanje i kontrolu iz vazduha taktičko-operativne dubine, tj. rasporeda naših jedinica KoV i RM.¹⁰ Po otkrivenim jedi-

⁹ Poznat je slučaj iz agresije Izraela na Egipat, kada je izraelska avijacija u kratkom vremenu uništila avijaciju Egipta i time obezbedila potpunu prevlast u vazduhu, odnosno omogućila svojoj KoV i RM da dejstvuje bez gotovo ikakve opasnosti od napada iz vazduha.

¹⁰ Izviđanja iz vazduha bila su u drugom svetskom ratu, a takođe i u ratu u Koreji i Vijetnamu, »najbogatiji« izvori za prikupljanje podataka o protivniku. Oko 80% podataka prikupljeno je stalnom kontrolom bojišta i vojišta iz vazduha.

nicama i važnim objektima na komunikacijama, prvenstveno izvan dometa svoje artiljerije, dejstvovaće snažnim udarima avijacije, najčešće sa malih visina i uz jako elektronsko ometanje. Od jedinica KoV prvenstveno će napadati oklopne i protivoklopne jedinice, artiljeriju za podršku, jedinice na komunikacijama, snage za protivdesantnu borbu itd., a od jedinica RM, prvenstveno plovne snage, otkrivene baze i sidrišta i jedinice obalske odbrane.

Treće: računajući sa takvom situacijom, snage naše KoV i RM, naravno, moraju još u miru biti organizacijski i borbeno osposobljene za izvršavanje zadataka u uslovima neprijateljevih dejstava iz vazduha. To znači da moraju raspolagati takvom organizacijom sistema PVO koja će im omogućiti nužan stepen odbrane i zaštite u svim složenim uslovima ONOR-a. Značajnu ulogu u poboljšavanju stepena PVO ovih jedinica trebalo bi da imaju i ofanzivna dejstva naše avijacije po aerodromima i heliodromima neprijatelja. Međutim, objektivno gledano, u uslovima neprijateljeve prevlasti u vazduhu, ova dejstva biće ograničena. Znači, jedinice KoV i RM moraće se oslanjati uglavnom na defanzivna dejstva (PVO), uz odgovarajuće angažovanje svojih ili teritorijalnih jedinica u pozadini neprijatelja za dejstva po aerodromima i heliodromima baziranim na privremeno zaposednutoj teritoriji. Osnovu tih defanzivnih dejstava jedinica KoV i RM činiće njihovi sistemi (neposredne) PVO. Jer, dejstva našeg RV i PVO, koji će se i sami naći pod najjačim udarom iz vazduha, biće usmerena prvenstveno na podršku naših snaga, kao i na borbu sa onim sredstvima koja prenose neprijateljeve VD. Odbrana od dejstava iz vazduha snagama i sredstvima RV i PVO (sa LA i PAR) zahvaćće samo pojedine veće grupacije KoV i RM, i to prvenstveno od napada sa srednjih i velikih visina. Međutim, najveći broj objekata — jedinica u poretku KoV i RM biće napadan sa malih visina, što znači da jedinice KoV i RM moraju raspolagati snagama i sredstvima za takvu odbranu.

Četvrto: iskustva iz drugog svetskog rata, a naročito iskustva iz Vijetnama, ukazuju da ni najjači sistem PVO, pa ni sistem PVO trupa, ne može *samo borbom* sa ciljevima u vazduhu (protivvazdušnom borbom) obezbediti neophodan stepen odbrane i zaštite. Za postizanje što većeg stepena PVO moraju se svestrano organizovati i ostali elementi PVO, odnosno mora se organizovati svestrano osmatranje vazduha i najava vazdušne opasnosti u svim jedinicama a, pre svega, moraju se stalno i potpuno primenjivati *mere protivvazdušne*

zaštite. Njihovom primenom se zapravo postiže ono suštinsko prilagođavanje dejstava jedinica KoV i RM situaciji u vazduhu.¹¹

Prilagođavanje vremenu, mestu i načinu borbenih dejstava jedinica KoV i RM, pored ostalog, obuhvata: rastresitost i utvrđivanje jedinica KoV u borbenom poretku, kao i rastresitost i postupke jedinica RM na morskom prostoru; organizaciju uzbudivanja i zaštite, itd.

Znači, ako se želi da se realno planira i obezbedi uspešno izvršavanje zadataka jedinica KoV i RM u ONOR-u, neophodno je u tom planiranju stalno imati u vidu situaciju u vazduhu, naravno u skladu sa opštim zadacima i toj situaciji prilagođavati upotrebu jedinica KoV i RM. Takav odnos prema situaciji u vazduhu deo je naše koncepcije ONO, u kojoj se predviđaju odgovarajući postupci (dejstva noću i u nepovoljnijim vremenskim prilikama, izvođenje operacija za što kraće vreme i uz primenu brzih manevara, itd.), ukoliko neprijatelj ima prevlast u vazduhu, odnosno kad god bi dejstva iz vazduha mogla našim jedinicama naneti ozbiljne gubitke i dovesti u pitanje izvršavanje planiranih zadataka. Pri tom treba koristiti raznolika pozitivna iskustva iz našeg NOR-a, ali ne treba zaboraviti ni ona koja su bila za nas nepovoljna.¹²

Dakle, samo svi elementi sistema PVO (VOJ, PVB i PVZ), organizovani zajednički, obezbeđuju solidnu odbranu i zaštitu od dejstava iz vazduha, mada je PVB nezamenljiv faktor za uspešno dejstvo (naročito većih) jedinica KoV i RM u svim uslovima savremenog rata.

U daljem razmatranju zadržaćemo se samo na nekim merama PVZ, odnosno prilagođavanju planiranja situaciji u vazduhu, i to uz primenu mera PVZ.¹³

Značaj i primena mera PVZ u dejstvima jedinica KoV i RM.
Prilagođavanje planiranja i izvođenja dejstava jedinica KoV i RM si-

¹¹ Prema ocenama mnogih stručnjaka, PVO Severnog Vijetnama predstavljala je vrlo jaku i solidnu organizaciju (imala je na desetine hiljada protivavionskih topova i mitraljeza, znatan broj PARJ i LA). Ipak, brojna sredstva za PVB nisu mogla zaustaviti prodore američke avijacije. Međutim, ta sredstva i vrlo rigorozna primena mera PVZ, zajednički su doprineli da dosad najjača koncentracija vazдушnih snaga u jednom ratu postigne u celini najslabije rezultate.

¹² Pored mnogih pozitivnih primera (korišćenja noći i drugih uslova za pokrete i borbeni dejstva u NOR-u), bilo je primera da su se čitave brigade kretale danju u kilometarskim kolonama po potpuno otkrivenom i snegom pokrivenom zemljištu. Ili, pak, da brodovi RM ne završe plovidbu u toku noći i ujutro postanu cilj neprijateljeve avijacije, itd.

¹³ Iako je organizovanje PVB za odbranu jedinica KoV i RM bitan faktor za smanjivanje uticaja prevlasti u vazduhu (dejstava iz vazduha), ovde neće biti reči o tome, jer je o tome pisano (vidi »Vojno delo« 3/71. i 2/72 i »Mornarički glasnik« 4 i 5/71).

tuaciji u vazduhu, primenom odgovarajućih mera PVZ u našem ONOR-u, neće biti ni lako ni jednostavno. Ono će, u svakom slučaju, zavisiti od opšteg zadatka jedinice i konkretnih uslova u kojima taj zadatak treba izvršiti. Često će primena mera PVZ otežavati i usporavati izvršavanje zadatka (smanjivaće tempo nastupanja i sužavati izbor pravaca; ograničavaće koncentraciju većih snaga, usporavati manevar, itd.). Međutim, gubici i posledice koje bi jedinice KoV i RM mogle pretrpeti ukoliko ne bi preduzimale odgovarajuće mere PVZ, diktiraće i opravdati njihovu primenu.¹⁴

Najvažnija, ali i najteža, primena mera PVZ svakako će biti prilikom prikrivanja *pokreta i manevara*. To zato što ove radnje čine dve trećine svih radnji u pripremi i izvođenju borbenih dejstava u savremenom ratu. Poznato je da je za postizanje cilja PVZ osnovni preduslov: izbegavati kretanje danju i po otkrivenim komunikacijama, odnosno, pokrete treba izvoditi noću ili u nepovoljnim vremenskim uslovima (niska oblačnost, magla, kiša, itd.). Međutim, isto tako je poznato da ni kretanje noću više nije potpuna tajna (korišćenje infracrvene i druge tehnike za noćno osmatranje), mada iskustva pokazuju da je ono i danas znatno bezbednije nego kretanje danju. U borbama u Normandiji Nemci su uočili da je kretanje i samo jednog kamiona u toku dana bilo otkriveno, posle čega je sledio napad iz vazduha. Isto tako, svaki pokušaj da se danju izvrši pokret jedinica jačine brigade ili divizije, bio je brzo otkriven, a jedinica snažno napadnuta. Međutim, iskustva iz Koreje i Vijetnama pokazala su da marševanje noću kretanje u manjim formacijama pružaju mnogo povoljniju zaštitu, čak i kad je u pitanju manevar vrlo velikih snaga KoV. Tako su, na primer, krećući se noću i vešto prikrivajući danju, Kinezi u korejskom ratu uspeli da na front dovedu 150.000 vojnika, a da Amerikanci nisu otkrili njihovu koncentraciju sve dok nisu uvedeni u borbu. Iako su ovi primeri uzeti iz drugih armija i sa specifičnih ratišta, ipak ukazuju na značaj mera PVZ.

Prikriveno kretanje jedinica KoV, mada ne uvek potpuno bezbedno, ipak će biti lakše ostvariti nego prikriveno kretanje jedinica RM. More, kao vojišna prostorija pruža daleko manje pogodnosti za maskiranje i prikrivanje nego kopno. Pa ipak, ukoliko se u planiranju pokreta ovih jedinica koriste određene pogodnosti naše obale i akvatorije, zatim iskustva iz NOR-a, i primenjuju mere PVZ slične onima na kopnu, moći će se ostvariti znatan stepen prikrivenosti i zaštite. No, prikrivanje pokreta i manevra nije značajno samo zbog

¹⁴ Ovo potvrđuju i primeri iz drugog svetskog rata, Koreje i mnogi drugi, koji ukazuju da ponekad jedinice KoV i RM mogu pretrpeti veće gubitke od napada iz vazduha nego od dejstava sa kopna i mora.

smanjivanja gubitaka, već i zato da se *prikriju planovi i buduća dejstva*, što je u koncepciji ONOR-a posebno značajno.

Međutim, koliko je važno prikrivanje pokreta i manevra, radi zaštite od dejstava iz vazduha, isto toliko je važna, ali i vrlo složena, primena mera PVZ u *borbenim dejstvima*. Naime, u toku borbe jedinice KoV i RM teško mogu izbeći otkrivanje iz vazduha, posebno one koje su neposredno angažovane u borbi. One lako mogu postati cilj napada iz vazduha (oklopne jedinice, artiljerija za podršku, obalske baterije, plovne snage RM). Međutim, stalnom i potpunom primenom mera PVZ otkrivanje i dejstvo iz vazduha može se znatno otežati ili usporiti, odnosno mogu se znatno smanjiti posledice tog dejstva. To se postiže, kad god je moguće, a zavisno od opštih uslova borbene situacije, izborom takvog mesta za borbena dejstva koje pruža uslove za maskiranje, utvrđivanje i zaklanjanje; izborom vremena za borbena dejstva (noću, u nepogodnim vremenskim uslovima), koje će iznenaditi neprijatelja i otežati njegovo izviđanje i dejstvo njegove avijacije; izborom borbenih poredaka i načina borbenih dejstava, koji će obezbediti postizanje borbenog cilja, ali znatno smanjiti moguće posledice od dejstava iz vazduha. Pri tom treba imati u vidu činjenicu da u primeni mera PVZ nema »malih« i manje važnih mera, već da stalna i disciplinovana primena svih mera, od ukopavanja i maskiranja pojedinca do primene operativnog maskiranja i uređenja teritorije i akvatorije u smislu PVZ — obezbeđuje maksimalni efekat ovih i te kako važnih mera PVO. Da bi se taj efekat mera PVZ zaista i postigao potrebno je još u toku mira planski razraditi njihovu primenu u svim strukturama OS i obučiti jedinice i stanovništvo za njihovu stalnu i efikasnu primenu. Te mere moraju biti »ugrađene« u sve postupke, od stanovanja — baziranja, preko kretanja, pa do borbenih dejstava, odnosno od mobilizacije do izvršenja svih ratnih zadataka. Jer, primena mera PVZ biće stalan i bitan uslov čitavog sistema PVO, nužan i kada se raspolaze sredstvima za PVB, a posebno značajan kada se takvim sredstvima *u dovoljnoj meri* ne raspolaze.

Ovo kratko razmatranje samo nekih elemenata situacije u vazduhu i njihov uticaj na planiranje i izvođenje borbenih dejstava jedinica KoV i RM u ONOR-u, nije imalo za cilj da zahvati i obradi svu problematiku ovog složenog područja naše oružane borbe. Namera je bila da se samo istakne nekoliko važnih i neospornih činjenica, kao što su:

prvo — o dejstvima iz vazduha i posledicama koje ona mogu naneti jedinicama KoV i RM, posebno u uslovima neprijateljeve prevlasti u vazduhu, mora se stalno voditi računa pri planiranju i izvođenju borbenih dejstava jedinica u ONOR-u;

drugo — zbog značaja ovih dejstava, procena situacije u vazduhu mora imati stalno i istaknuto mesto u opštoj proceni dejstava naših i neprijateljevih jedinica KoV i RM, a zaključci, precizni i realni, iz te procene moraju prethoditi i uticati na donošenje svake odluke;

treće — zaključci moraju proizilaziti iz objektivne procene odnosa snaga, tj. odnosa neprijateljevih snaga i mogućnosti za dejstvo iz vazduha i, pre svega, sopstvenih mogućnosti PVO za odbranu i zaštitu od tih dejstava kao i mogućnosti za protivdejstva (ofanzivna dejstva);

Sve to treba da dà objektivnan odgovor o merama i postupcima jedinica KoV i RM u svakoj konkretnoj situaciji. Ovo proizilazi i iz koncepcijskih stavova ONO, koji, pored ostalog, jasno ukazuje na to da će opšti strategijsko-operativni odnos snaga na ratištu i na svakom vojištu biti posebno uslovljen i situacijom u vazduhu, odnosno našom sposobnošću za protivdejstva;

četvrto — pored značaja PVB i neophodnosti da se jedinice KoV i RM naoružaju i opreme što kvalitetnijim sredstvima za borbu protiv ciljeva u vazduhu, težište njihove PVO, u uslovima kada neprijatelj ima prevlast u vazduhu, ipak mora biti na merama zaštite;

peto — opšti značaj dejstava iz vazduha, s jedne, i neophodnost primene raznovrsnih mera PVZ sa druge strane, moraju uticati na značajno menjanje klasične strukture i fizionomije borbenih dejstava jedinica KoV i RM i njihovo prilagođavanje takvim potrebama i uslovima, koji će u ONOR-u uslovljavati i situacija u vazduhu.

Pukovnik

Miljenko SRŠEN